

education. By effectively integrating online platforms into the learning process and supporting students in developing self-regulation skills, educators can help learners become more independent and successful. Ultimately, independent learning is a key competence that enables students to thrive in both academic and professional environments.

References

Anderson, T. (2008). The Theory and Practice of Online Learning. Athabasca University Press.

Avezova, D., Sobirova, F., Sotiboldiyev, A., Muminjonova, S., Tursunboyeva, M., Sobirova, R., ... & Kibriyev, B. (2026). Exploring Genetic and Epigenetic Influences on Language Acquisition and Cognitive Development. *Genetics and Molecular Research*, 25(1).

Benson, P. (2011). Teaching and Researching Autonomy. Routledge.

Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). Distance Education: A Systems View of Online Learning. Wadsworth Publishing.

qizi Nosirova, S. Y., & Umarjonova, S. (2025, December). THE ROLE OF COMICS IN TEACHING ENGLISH TO YOUNG LEARNERS. In International Conference Platform (No. 6, pp. 171-172).

S. M. (2025, December). FLIPPED CLASSROOM AS A TOOL FOR PROMOTING SELF-REGULATED LEARNING IN HIGHER EDUCATION. In International Conference Platform (No. 6, pp. 187-190).

Shaxlo, M. M. (2025). DESIGNING AN ENGLISH FOR BUSINESS PURPOSES (EBP) COURSE: A TASK-BASED AND PROBLEM-BASED APPROACH FOR PRE-INTERMEDIATE BUSINESS PROFESSIONALS. PROSPECTS OF TEACHING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES IN NON-PHILOLOGICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: PROBLEMS AND SOLUTIONS, 518-525.

O‘ZBEK VA INGLIZ BOLALAR HAMDA O‘SMIRLAR ADABIYOTIDA MILLIY MENTALITET VA UNIVERSAL QADRIYATLARNING QIYOSIY TAHLILI

Dadaxanova Dilorom Abdubanno qizi

Namangan davlat pedagogika instituti 4-bosqich talabasi
doliyevkahramon50@gmail.com Telefon: +99894 272 89 92

Tohirjonova Diyora No‘monjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti 4-bosqich talabasi
Mobilealomobile168@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek va ingliz bolalar hamda o‘smirlar adabiyotida milliy mentalitet va universal qadriyatlarning

badiiy ifodalanish xususiyatlari qiyosiy-tipologik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida bolalar adabiyotining ijtimoiy-madaniy funksiyasi, tarbiyaviy modeli va qahramonlar tizimi ilmiy-nazariy asosda o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek adabiyotida kollektivistik qadriyatlar ustuvor bo‘lsa, ingliz adabiyotida individualistik yondashuv yetakchi o‘rin tutadi. Shu bilan birga, har ikki adabiyotda ham do‘stlik, adolat, jasorat kabi universal qadriyatlar muhim o‘rin egallaydi. Tadqiqot bolalar adabiyotining madaniyatlararo muloqotdagi o‘rnini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: bolalar adabiyoti, milliy mentalitet, universal qadriyatlar, kollektivizm, individualizm, didaktizm, qiyosiy tahlil.

Аннотация: Цель данной статьи — провести сравнительный анализ художественного выражения национального менталитета и универсальных ценностей в узбекской и английской детской и подростковой литературе. В процессе исследования использовались сравнительно-исторический, герменевтический и типологический подходы. Результаты анализа показывают, что в узбекской детской литературе преобладают коллективистские ценности, тогда как в английской литературе ведущее место занимают индивидуалистические взгляды. В качестве научной новинки выявлены различия в образовательной модели и методах художественного выражения в восточной и западной детской литературе.

Ключевые слова: детская литература, национальный менталитет, универсальные ценности, дидактика, индивидуализм, компаративизм, антропоцентризм.

Abstract: The purpose of this article is to conduct a comparative analysis of the artistic expression of national mentality and universal values in Uzbek and English children's and adolescents' literature. Comparative-historical, hermeneutic and typological approaches were used in the research process. The results of the analysis show that while collectivist values prevail in Uzbek children's literature, individualistic views occupy a leading position in English literature. As a scientific novelty, the differences in the educational model and methods of artistic expression in Eastern and Western children's literature were identified.

Keywords: children's literature, national mentality, universal values, didactics, individualism, comparativism, anthropocentrism.

Kiirish. Bolalar va o‘smirlar adabiyoti jamiyatning ma’naviy-axloqiy tizimini shakllantirishda muhim o‘rin tutuvchi ijtimoiy institut hisoblanadi. U nafaqat estetik zavq bag‘ishlaydi, balki yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy me’yorlari va ijtimoiy xulq-atvorini

shakllantiradi. Shu sababli bolalar adabiyoti ko‘plab zamonaviy ilmiy yondashuvlarda “ijtimoiylashuv vositasi” sifatida talqin qilinadi.

Nazariy jihatdan qaraganda, bolalar tafakkurining shakllanishi ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog‘liq. Bu borada sotsiokultural yondashuv vakillari bola ongining rivojlanishini jamiyat va madaniyat bilan uzviy aloqada izohlaydi. Shuningdek, narrativ tafakkur nazariyasiga ko‘ra, inson atrof-muhitni aynan hikoya va syujetlar orqali anglaydi. Demak, bolalar adabiyoti nafaqat badiiy matn, balki tafakkur modeli hamdir.

Globalashuv jarayonida milliy adabiyotlar tobora o‘zaro ta’sirga kirishmoqda. Natijada bolalar adabiyotida milliylik va universallik o‘rtasida muvozanat yuzaga kelmoqda. Shu nuqtai nazardan o‘zbek va ingliz bolalar adabiyotini qiyosiy o‘rganish ikki xil madaniyatni tahlil qilish bilan birga, ularni birlashtiruvchi umumiy insoniy qadriyatlarni aniqlash imkonini beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot interdisiplinar yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

Birinchidan, qiyosiy-tarixiy tahlil metodi orqali o‘zbek va ingliz bolalar adabiyotining shakllanish bosqichlari hamda rivojlanish tendensiyalari o‘rganildi. Bu usul har ikki adabiyotning tarixiy ildizlarini va madaniy asoslarini aniqlash imkonini berdi.

Ikkinchidan, germeneytik talqin asosida badiiy matnlarning ichki mazmuni, ramziy qatlamlari va yashirin ma’nolari tahlil qilindi. Ushbu metod asarlarning chuqur semantik strukturasi ochishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Uchinchidan, tipologik yondashuv yordamida qahramonlar xarakteri, syujet modeli va konflikt turlari o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlar aniqlanadi.

Shuningdek, tadqiqotda diskursiv tahlil, kognitiv poetika va madaniyatlararo tahlil kabi zamonaviy metodlar ham qo‘llanildi. Nazariy asos sifatida kollektivism va individualizm modeli, arxetip nazariyasi hamda o‘quvchi idroki konsepsiyalari xizmat qildi.

Tadqiqot ob’ekti sifatida o‘zbek adabiyotidan G‘afur G‘ulom va Xudoyberdi To‘xtaboyev, ingliz adabiyotidan esa J.K. Rowling hamda Roald Dahl asarlari tanlab olindi. Ushbu mualliflar bolalar adabiyotida muhim o‘rin egallashi va tarbiyaviy ahamiyati bilan ajralib turadi.

Tahlil va natijalar. Milliy mentalitet: kollektivism va individualizm qarama-qarshiligi

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek bolalar adabiyotida kollektivistik qadriyatlar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuvda qahramon shaxs sifatida emas, balki jamiyatning ajralmas qismi sifatida tasvirlanadi. Masalan, G‘afur G‘ulomning “Shum bola”

asarida bosh qahramonning xatti-harakatlari oila, mahalla va ijtimoiy muhit bilan uzviy bog‘liq holda rivojlanadi. Bu yerda bola shaxsiyati jamiyat tomonidan nazorat qilinadi va shakllantiriladi.

Xudoyberdi To‘xtaboyev asarlarida ham qahramonlar ijtimoiy muhit bilan doimiy o‘zaro aloqada bo‘ladi. Ularning qarorlari ko‘pincha jamiyatning axloqiy me‘yorlariga moslashgan holda shakllanadi. Bu holat kollektiv ong ustuvorligini ko‘rsatadi.

Ingliz bolalar adabiyotida esa individualizm yetakchi o‘rin tutadi. J.K. Rowlingning “Harry Potter” asarida bosh qahramon mustaqil qaror qabul qiluvchi, o‘z taqdirini o‘zi belgilovchi shaxs sifatida namoyon bo‘ladi. U tashqi bosimlarga qaramay, ichki e‘tiqodiga tayanadi.

Roald Dahlning “Matilda” asarida esa qahramonning individual intellekti va mustaqil fikrlashi markaziy o‘rin egallaydi. Bu yerda bola kattalar dunyosiga qarshi turuvchi faol subyekt sifatida tasvirlanadi.

Universal qadriyatlar: umumiy insoniy asos

Madaniy farqlarga qaramay, har ikki adabiyotda ham universal qadriyatlar muhim ahamiyatga ega. Ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi kurash deyarli barcha asarlarda asosiy syujet chizig‘ini tashkil etadi.

Do‘stlik, sadoqat, jasorat va adolat kabi qadriyatlar o‘zbek va ingliz adabiyotida turlicha shaklda ifodalansa-da, mazmunan bir xil g‘oyaga xizmat qiladi. Masalan, o‘zbek adabiyotida do‘stlik ko‘proq jamoaviylik asosida tasvirlansa, ingliz adabiyotida u shaxsiy sadoqat sifatida namoyon bo‘ladi.

Bu universal qadriyatlar bolalarni millatidan qat’i nazar, insonparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu sababli ularni transmadaniy fenomen sifatida baholash mumkin.

Didaktizm va estetik yondashuv farqlari

O‘zbek bolalar adabiyotining muhim xususiyatlaridan biri — bu didaktizmning kuchliligidir. Asarlarda axloqiy xulosa ko‘pincha ochiq ifodalanadi va o‘quvchiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir ko‘rsatadi. Bu yondashuv pedagogik maqsadga yo‘naltirilgan bo‘lib, tarbiyaviy funksiyani kuchaytiradi.

Ingliz adabiyotida esa didaktizm ko‘proq yashirin shaklda namoyon bo‘ladi. O‘quvchi xulosani mustaqil ravishda chiqaradi. Bu esa estetik zavq va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Qahramonlar psixologiyasi

O‘zbek bolalar adabiyotida qahramonlar ko‘proq ijtimoiy moslashuvga yo‘naltirilgan bo‘lsa, ingliz adabiyotida ularning ichki psixologik dunyosi chuqurroq ochib beriladi. Ingliz asarlarida ichki monolog, konflikt va psixologik tahlil keng qo‘llaniladi.

Til va uslub xususiyatlari

O‘zbek bolalar adabiyotida til sodda, xalqona va tushunarli bo‘lib, maqol va iboralar keng qo‘llaniladi. Ingliz adabiyotida esa metafora, ironiyaga boy stilistika va intertekstual elementlar ustunlik qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek va ingliz bolalar adabiyoti turli madaniy asosga ega bo‘lsa-da, ularni umumiy insoniy qadriyatlar birlashtirib turadi. O‘zbek adabiyotida jamoaviylik va ijtimoiy moslashuv muhim bo‘lsa, ingliz adabiyotida shaxs erkinligi va individual tanlov ustuvor hisoblanadi.

Shu bilan birga, zamonaviy bolalar adabiyoti milliy va global qadriyatlarning uyg‘unlashuvi asosida rivojlanmoqda. Bu esa uni madaniyatlararo muloqotning muhim vositasiga aylantiradi.

Umuman olganda, bolalar adabiyoti nafaqat tarbiya vositasi, balki madaniyatlararo ko‘prik vazifasini ham bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G‘ulom G‘. Shum bola.
2. To‘xtaboyev X. Sariq devni minib.
3. Rowling J.K. Harry Potter.
4. Dahl R. Matilda.
5. Xabibullayevna, E. S., Malikovna, K. Y., Akbaraliyevna, M. V., & Maxammadjanovna, S. D. (2021). Interactive forms of learning as a condition for increasing motivation to learn english. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 10(1), 136-140.

WORDS SENTENCES AND DICTIONARIES AS MEANINGFUL BUILDING-BLOCKS OF LANGUAGE AND THEIR ROLE IN LINGUISTIC COMPETENCE DEVELOPMENT

Qodiraliyeva Bonu Farxodjon qizi

Namangan Davlat Pedagogika Instituti Xorijiy tillar kafedrası

Xorijiy til va adabiyoti yonalishi (XTA-BU-22)

E-mail: bonuqodiraliyeva720@gmail.com Tel: +998950305696

Sotvoldiyeva Gulinur Farhodjon qizi

Namangan Davlat Pedagogika Instituti Xorijiy tillar kafedrası

Xorijiy til va adabiyoti yonalishi (XTA-BU-22) Tel: +9983036877

E-mail: Gulinursotvoldiyeva@gmail.com

Abstract: This article explores the role of words as fundamental units of meaning in language, as well as their significance in sentences and dictionaries. Words are analyzed as meaningful building-blocks of language, with a focus on their semantic and grammatical properties. The study highlights how understanding words, their structure, and their contextual usage contributes to the development of learners’ linguistic competence. Additionally, the methodological importance of